

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

DEBRECEN VÁROS KÖNYV-
NYOMDA-VÁLLALATA,
ahova a lap szétküldésére vonat-
kozó felszólamlások küldendők. ::

Megjelen hetenként **egyszer**, szombaton, másfél iven.
Előfizetési ár: egész évre 12 kor., félévre 6 kor.

Egyes szám ára 30 fillér.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVA-
TAL DEBRECEN, NYOMTATÓ-
UTCA 9. SZÁM,

ahova a lap szellemi és anyagi ügyeire vonat-
kozó összes közlemények, kéziratok, előfize-
téseik és hirdetési díjak küldendők. ::

Mit tanít a Jézus a háborúról?

Egyházi beszédészlet.

A mi számunkra egyedül az az irányadó, hogy *Jézus mit tanít a háborúról.*

De vajjon a háborúról Krisztus nyilatkozott-e valaha? Tetteiben, avagy szavakban nyilatkozott-e arról valaha? Némelyek azt állítják: nem. Mások azt mondják, hogy igen. De az utóbbiak közül megint némelyek azt mondják, hogy elítélte a háborút, mások viszont azt állítják, hogy — legalább bizonyos kivételes esetekben — helyeselte a háborút. Egyszóval: e fontos kérdésben is ellentétes felfogások zürzavarával kell találkozunk.

Ennek az oka pedig egyedül az, hogy *az emberek még a legvilágosabb, a napnál világosabb nyilatkozatokat is elhomályosítják, ha érdekeik úgy hozzák magukkal.* Nagyon helyes az a megállapítás, hogy az emberek társadalmi helyzete határozza meg az emberek gondolkozását, nem pedig az emberek gondolkozása az emberek társadalmi helyzetét — és az emberek nem azt cselekszik, amit helyesnek tartanak, hanem azt tartják helyesnek, amit cselekszenek. Jézus Krisztus legegyszerűsebb nyilatkozatait is a maguk társadalmi helyzete, érdekei, cselekedetei szerint magyarázzák, csavargatják, ferdítgetik az emberek.

Jézus Krisztus nagyon világosan nyilatkozott a fegyverforgatásról, a háborúról — nem is egy ízben.

Egyebek között *Pilátus előtt is.* Pilátus előtt, aki a római militarizmusnak, a római katonai szellemnek egyik legjellegzetesebb világtörténelmi képviselője.

Krisztus Pilátus előtt. A keresztyénség a militarizmus előtt. Festők ecsetére méltó jelenet. Világtörténelmi nevezetességű kép! Beszélgetnek. Kérdeznek és felelnek. És nekünk az evangéliumi följegyzések révén módunkban áll, hogy kihallgassuk őket. Jertek azért figyelmezzünk rájuk!

Mert a beszélgetésük határtalanul érdekes. Ma különösen érdekes.

A zsidók Pilátus előtt azzal vádolják Krisztust, hogy magát ama király Krisztusnak mondja, a zsidók Messiásának, fölkent királyának és a népet fellázítja és a császár adójának fizetését megtiltja. Vagyis azt fogják rá, hogy az akkortáiban gomba módra szaporodó, jelentkező *fegyveres álmessiasok egyike* és a római uralom ellen *fegyveres szabadságharcot akar szítani.* (L. Lukács 23, 2.) Pilátus tehát megkérdezi tőle: *„Te vagy-e a zsidóknak ama Királyok?”* (Ján. 18, 33; v. ö. Luk. 23, 3.) Ebből Krisztus megérti, hogy mivel vádolják. De, hogy még jobban tisztázza a dolgot, megkérdezi Pilátustól, hogy Pilátus maga vádolja-e őt ezzel a váddal, vagy pedig mások emelték ellene Pilátus előtt ezt a vádat. (Ján. 18, 34.) És mikor Pilátus tudomására hozza neki, hogy a fegyveres lázadás, a fegyveres szabadságharc szításának a vádját a zsidó nép és a zsidó papi fejedelmek emelték ellene (Ján. 18, 35.): akkor egészen tisztán áll előtte a vád és annak célzata és *a fegyveres harcra való lázítás gonosz célzatú, alaptalan vádjával szemben ezzel a hatalmas és minden szavában világos nyilatkozattal védelmezi magát:*

„Az én országom nem e világból való”. Ha e világból való volna az én országom: az én szolgálóm vitézkednének, hogy ne adassam át a zsidóknak. Most pedig az én országom nincsen innét. Én király vagyok. Azért születtem és azért jöttem e világra, hogy bizonyosságot tegyek az igazságról. Aki az igazságtól van, hallgatja az én beszédemet.” (Ján. 18, 36. 37.)

E nyilatkozatnak, amellyel — ismétlem — az Úr Jézus Krisztus magát épen a fegyveres harc, a fegyveres szabadságharc szításának vádjára ellen védelmezi, e világszerte ismert nyilatkozatnak a háború kérdésére való vonatkozásában az a lényege, hogy *még a világból való, a világi*

országok a fegyveres harcok országai, addig az Úr Jézus Krisztusnak, az Istennek nem e világból való, mennyei országa nem a fegyveres harcoknak, hanem az igazság lelki harcainak és diadalainak az országa.

Jánosi Zoltán.

A jó pásztor.

Mindnyájan egy értelemben vagyunk a János 10., 11. vers magyarázatára vonatkozólag.

A Megváltó mondta s mindig igazság marad, hogy a jó pásztor, ha kell, életét is feláldozza hitéért és híveiért. Így jártak el őseink és így járunk el mi is, ha erre hív a gondviselés.

A kérdés csak az, hogy keresse-e ezt a feláldoztatást és vértanú koszorút a lelkész?

Erre nézve már nem vagyunk egy véleményen, különösebben nem, ha ez a rendes lelkész tényleges katonáskodására és a többi hadkötelesekkel egyenlő vitézi szolgálatára vonatkozik.

A róm. katolikusok az állami törvényekben a lelkészeknek biztosított kivételes kedvezményekhez ragaszkodnak s nem engedik meg, hogy a felszentelt pap kombattáns katona lehessen.

Körülbelől ez álláspontot foglalják el a szász lutheránusok is. Amint hivatalos lapjukból megállapítható, még most, midőn a kitört világháborúban a németek nagyhatalmi állása is kocán forog, most sem engedik meg lelkészeiknek, hogy önkénteseknek beálljanak (a paróchus lelkészeknek!)

Az erdélyi református egyházkerület hivatalos lapja is (szép, komoly hangú cikk) oly fontosnak tartja a lelkész sebesült gondozási és gyülekezési szolgálatát, hogy azt a tényleges katonáskodásnak elébe helyezi, s ezzel bizonyos mértékben helyteleníteni látszik a tiszántúli s a tiszáninneri egyházkerületekben különösebben megnyilvánult harciasabb felfogást és áramlatot. Ide vág a P. E. I. L. álláspontja is.

Próbáljuk meg tisztázni a dolgot.

I.

Elsőben is állapítsuk meg, hogy van-e törvényes akadály a lelkészek harcban való tényleges részvételének?

Nincsen. A reánk törő ellenség ellen magunkat, családunkat, híveinket, egyházunkat, hazánkat védelmezni nem bűn, hanem kötelesség.

A törvény nem ítéli el a jogos önvédelmet s a ref. egyház sem mozdítja el azt a lelkészt, aki erre az önvédelemre kényszerült.

Az csak kedvezmény, hogy a lelkészek a tényleges hadkötelezettség alól ki vannak véve és ez a kedvezmény nem is a protestáns lelkészek érdekében hozatott, nem is protestáns elv.

A mi elvünk az egyenlő elbánás elve s ha híveinknek nem tiltjuk meg a fegyverviselést, nem tilthatjuk meg lelkészeinknek sem.

Ha tehát arról van szó, hogy a mi lelkészjelöltjeink a többi egyetemi és főiskolai tanulók módjára a teljes katonai kötelezettségnek vetteszenek alá, ez ellen nekünk ellenvetést tenni nem kell. Ellenkezőleg kívánatos, hogy mindenkinek megadassék a lehetőség, hogy hazáját védelmezhesse s kívánatos az is, hogy a privilégiumok e téren is eltöröltessenek.

A magyar protestáns lelkészeknek s a protestáns egyháznak nem vált javára az erdélyi fejedelmek által adott nemesi kiváltságlevél sem. A jobbágyság felszabadulása e privilégium nélkül már esetleg II. József alatt is megtörténhetett volna s mindenesetre előbb, mint ahogy az később megtörtént s ez esetben a magyarság domináns szerepe, számbeli gyarapodása és kulturális fejlődése még a 18. század végén megkezdődött és nyilvánult volna.

48-ig csak ország és rendek voltunk, a jobbágyság és a kiváltságok eltörlésével lettünk nép és nemzet.

De ne menjünk ilyen messze és állapodjunk meg abban, hogy mi elvileg semmi kiváltságot nem helyeselhetünk. Hát kiváltság s kedvezmény a katonai szolgálat alól való mentesség is. Még pedig olyan kedvezmény, mely minket híveinktől is elválaszt és szent hivatásunkban is gátol.

Hivatásunk az Isten országának megvalósítása, annak a boldogabb jövőnek a munkálása, amikor nem lesznek többé véres háborúk.

Ezt a boldogabb jövőt nem akkor munkáljuk jobban, midőn hagyjuk híveinket és buzdítjuk is a harc véres tusáira, hanem akkor, ha gyarlóság

Református zsoltárok és imakönyvek

bárhol hirdetett árakon a
legszebb kivitelben kaphatók

CSÁTHY FERENCZ
Debreczen legrégibb

könyvkereskedésében.

Vidéki megrendelések gyorsan
és pontosan eszközöltetnek.

la rekesztett emberek lévén, harcaikban mi is részt veszünk s annak a harenak a kegyetlenségét, keresztyéntelenségét mi magunk is elszenvedjük és elszenvedvén, annak igazságtalanságairól nyilvános bizonyágot teszünk.

Ha a lelkész is robotolt volna, mint a szerencsétlen nép, míveltségénél, állásánál, tudásánál fogva nagyobb erőt és szorgalmat tudott volna kifejtteni a felszabadulási mozgalmak érdekében.

Így is meglátta a nép szenvedéseit, de ezeket a sorsnak, változhatatlannak vette s természetes részvéte jobbadán csak az örökéletbeli kárpótlás szeretetteljes hirdetésében merült ki.

Most is így vagyunk. A Megváltó fényes palástjába fogózkodva egyfelől kárhoztatjuk a háborút és ki is vonjuk belőle magunkat, másfelől a harcra buzdítjuk híveinket.

S hogyan buzdítnánk most, midőn a németeknek csak viláгурalmáról, de nekünk egyenesen állami fentmaradásunkról és lételünkéről van szó!

Az a hiba, hogy minden magyar embernek fegyvert nem adnak a kezébe, nem az, hogy az ifjabb lelkész nemzedék is fegyvert akar fogni. Nem, én nem tudom Zwinglit elítélni, mert fegyvert fogott hazája s az új vallás érdekében s az a meggyőződés, hogy a jó Isten meg fog azoknak bocsátani, akár lelkészek legyenek, akár hívek, akik vitézül küzdenek a véres harcmezőn és életüket is feláldozni készek a hazáért, a szabadságért, a boldogabb jövőöért. És nem tagadja meg őket a Megváltó sem, aki életét adta az övéért. Ő ama jó pásztor s ki ne kívánna hozzá hasonlatos lenni?

dr. Ferenczy Gyula.

Alkalmi imádság.

Örökkévaló Felséges Istenünk! Harangok kongása, szívünk vágyódása gyűjtött ismét össze a te szentidnek gyülekezetibe és mi hittel, bizalommal, reménységgel jöttünk imádkozni Hozzád, mert tudjuk, hogy „jó vagy te Uram és kegyelmes és nagyirgalmasságú mindazokhoz, akik Hozzád kiáltanak“ (86. Zs. 5. v.).

Hozzád kiáltunk azért a bizonytalanságok setét éjjeléből s tőled várjuk a mi kétségektől gyötört lelkünknek megvigasztalását.

Uram! seregeknek Istene! Kicsoda olyan erős, mint Te és kitől várhatnánk mástól a mi fájó, zaklatott szívünknek megnyugtatóját?!

Te uralkodol a mérhetetlen tengeren, te csendesíted le a felkorbácsolt habokat. Tiéd a föld, tiéd az ég s az egész nagy mindenség a te kezed munkája. Akaratod nélkül egy hajszál sem esik le fejünkről és te a te öröktől való gondviselésedet kiterjeszted kicsinyre és nagyra, nemre és fajra egyaránt.

Mi urunk, Istenünk! te akartad azt is, hogy most népek és nemzetek nagy, nehéz csatákat vívjanak egymással, hogy tanulják meg félni és tisztelni a te szent nevedet. Te akartad, hogy a mieink közül is annyi sok ezerezen hullajtsák véroroket édes hazánk jóvoltáért, becsületéért, — szabadságáért. De tudjuk azt is, hogy te nem hagyod el az igazakat soha s a benned bizókat mindig megsegíted. És éppen ez a tudat emeli mostan is magasra lelkünket, bátorítja meg zaklatott szívünket s ad nekünk nyugalmat, győzelmünk hitébe vetett erős bizodalmat; mert te látod Istenünk, hogy amiért mi fegyvert ragadtunk, igazságos, szent ügy, és te benned bízva, a te nagy neveddel, „a seregek Urának Istenének győzelmes nevével“ indultunk a nehéz küzdelembe.

Kérünk azért Atyánk! esdve kérünk téged, hogy e nehéz harcban legyél mi mellettünk. Öröködj azok felett, kik fegyverrel kezükben hidegben-melegben, esőben-viharban, nappal és éjszaka éretünk küzdenek, fáradnak, szenvednek. Áldd meg őket Atyánk s vigyázó szemeid ne fordítsd el róluk, hogy a nemes harcot bátran megharcolják s mielőbb vissza térhessenek szeretteik közé, akik tárt karokkal várják . . .

Atyai jószágod-, gondviselésedet terjeszd ki azokra, akik idehaza övéikért sírnak, annyit sóhajtoznak! Lásd meg könnyeiket, halld meg imáikat s vigasztald meg őket, hogy te nem hagyod el, — gondot viselsz róluk és akit féltenek, akiért te hozzád annyit könyörögnek, buzgón imádkoznak: erőben, épségben haza vezérel.

S ha lesznek majd olyanok, akik ott esnek majd el a csatasíkon, esdve kérünk téged édes jó Istenünk: adjál testöknek csendes pihenést a

KÉSZÍT:

minden a fényképészeti szakmába vágó művészi munkákat műtermen kívül is. ↔

Kozmann és Társa

fényképészeti, festészeti és fényképnagyítási műterme ↔ Debrecen, Piac-utca 44. szám. Ujfalu-ház. ↔

FELVÉTELEK:

egész nap (vasár- és ünnepnapon is) minden időjárásban; művilágítás mellett este 7 óráig *

vérázthatott földben, halhatatlan lelkük pedig hadd vegyék el méltó jutalmukat az örökkévalóság otthonában, melyben élsz és uralkodol örökkön-örökké. Ámen.

Óvári, 1914 október 24.

Polonkay Tivadar,
ref. s. lelkész.

Reformációünnepi emlékbeszéd.

Írta s a Hittanszaki Önképző-kör ünnepélyén elmondta:
Imre János IV. th.

Néhai jó Balogh Ferenc professzor úrnak egy prédikációja zsong a lelkembe fátyolos-halkan, mint egy nagyon messziről bűgő, szomorú ének, mint egy régi-régi, szép, bús kurucnóta: mint egy nagypénteki gyászkiáltás.

Lázárról szól, aki halott, kinek koporsóba zárt teste fölött már úrrá lett az enyészet. Testvére, Márta, szaladva siet a Mester elébe és sirva, esengve, rimánkodva sietteti: „Jöjj Mester, mert akit szeretsz, immár a koporsóban fekszik!”

Ő szerinte ez az eltemetett Lázár, ez a bomlásnak induló hulla: a *lelkesezés, erköles, hit*, az életfentartó ideálok e szent háromsága. Az ő örökifjú, tiszta, ideális lelke zokogva siratja Lázárt. Odaáll hát a nagyszerű halott sirja fölé — mint egy szép, fehér próféta — s szívet, lelket megragadó, lángokat gyújtó hangon kiáltja bele a síri, halálos némaságba: Lázár, koporsóba temetett Lázár: *lelkesezés, erköles, hit*, támadj fel!...

A magyar kálvinizmus utóbbi évtizedeit ennek a prédikációnak a hangulata üli meg. Iskolák katedráján, templomi szónoklatokban, könyvekben, újságcikkekben föl-fölsír, ott zokog ennek a prédikációnak a fájó, költögető hangja. Sőt itt, e kedves, vén falak között is, a M. T. Ü. K.-nek is volt alkalma e megdöbbenő hangokat hallani. Úgy éreztük, hogy a magyar kálvinizmus válságos plánéták alá került. Vigasztalannak, sivárnak láttuk a *jelenét*, melynek hideg, ködös, ónszínű firma-

mentumán vadoló lánggal lobog a múlt dicsőségének odavágódó fényesóvája. (Kiss Ferenc: Megnyitó beszéd 1913 okt. 31-én.)

Jól tudom én, hogy most, a reformáció születésnapján, emlékezet szelíd világával a múltat kellene végigjárnom; fölkeresnem az erfurti zárdát, hová a koldulás fáradalmai után minden alkonyatkor hazatért Márton testvér... viaskodni a lelke soha nem alvó nagy kérdéseivel; keresnem azokat a rettenetesen kemény lábnyomokat a papífejedelmeik termeiben, hova alázatos tisztelettel nyitott be s ahonnan megkeseredett lélekkel tért haza; a márványoltárok körül, hol az áldozó papok komédiái marták meg a lelkét; a Pilátus lépcsője körül, hol a kegyes vezeklőkkel ő is véresre kúszta térdét és a wittembergi vártemplom szentek-szentében, hol gyászharangot kondított a sötétség felett és az az elvonuló, önmagával viaskodó barát hatalmas, dörgő szavú hössze magasult, ki nem fél még az ördögöktől sem, még a birodalmi gyűlés fejedelmi uraitól sem! Föl kellene járnom a fehér havasok, a béke és a szabadság hazáját, Svájcot, hol Zwingli korbácsolta meg a bünboesátólevelek kúfárait, Einsidelnben a búcsúsok előtt hirdette a búcsújárás hiábavalóságát, mert a berni nagytemplomban a „romokká zúzott bálványok“ omladékán, mint egy új Péter apostol prédikált a lelkes nép előtt az egy élő, igaz Isten lélekben és igazságban való imádságáról. El kellene kisérnem hosszú, nehéz, harcos útján az Isten emberét, kinek élete fölött oly esodás erővel uralkodik a predestináció.

De a jelen, ez a gyászfátyolával, csillogó könnyharmatával, gyászával, reménykedéseivel nagyszerű jelen, hatalmas erővel magához öleli lelkemet, megmutogatja az ideálok feltöredezett, üres sírjait, utána teszi a nagypénteki gyászkiáltásnak a húsvéti örömmüzenetet, megtanít hinni a magyar nemzet missiójában és *bizni a magyar kálvinizmus jövő életében*.

A magyar nemzet valósággal el volt jegyezve a reformációnak. Mikor német földön járt kereskedők és külföldi prédikátorok elhoztak ide a Luther eszméit, a

KRAUSZ GYULA

∴ KÉZIMUNKA-ÜZLETE ∴
DEBRECEN,
KOSSUTH-UTCZA 3. SZ.

Nagy választékban kaphatók:

Selymek és
Pamutok
Északi szövetek
Netz-kanavák
Filé
Madeira vásznak
Kongrék
Szultán-szövetek
Aida

Torlónia
Kelím
Futók
Miliók
Tálczakendők
Asztal- és ágy-
terítők
Függönyök
Smyrnák

— Montirozások és himzések —
a legjutányosabb árban készíttetnek.

nemzet mindjárt megszerette azokat. Hiába örködték a hatalmas püspökök, hiába hozta a rákosi országgyűlés a törvényt: lutherani comburantur, hiába lobbant bele a fölgújtott falvak tüzeinek bíborába néhány máglyának is a lángja, a magyar nemzet lelkét megigézte, foglyul ejtette a reformáció. És az igazi, színmagyar lakosság a helvét reformációt, a kálvinizmust fogadta el, amely azóta annyira hozzánőtt a magyar lélekhez, hogy méltán nevezi a nép magyar vallásnak. Hosszú és nehéz volna lélektani alapon bebizonyítani, hogy az egyszerű, józan, szabad magyar lélekkel, mely a keresztyénségnek olyan sokáig ellenállott, mennyiben vág össze a kálvinizmus, de azt nagyon kevés történelmi tudás mellett is bizonyítva látjuk, hogy ez a magyar lélek, a nemzeti szabadság geniúsa és a kálvinizmus két osztályos testvérként szerepel történelmünkben. Mikor Barbiano megadóztatta Debrecent, a tiszteletes respublikát, nemesak a kálvinizmus, hanem a magyar faj iránti gyűlölete is indította. Boeckay, Bethlen Gábor, Rákóczy. György diadalmas harcai a vallásszabadsággal a nemzet politikai szabadságát is védték. Mikor a rab prédikátorok gályákhoz kötözve, véresre vert vállakkal énekelték a sötét, nagy vizek felett bús zsoltáraikat: csöndes éjszakában bele-sírt az erdő csendjébe bújdosó kurucok ajkán a nóta:

Zöld erdő harmatát,
Piros eszímám nyomát
Hóval lepi bé a tél...

Egy katolikus történészünk (Szalay F. M. o. t. 541.) ezt mondja: „Ha látjuk, hogy a ref. vallás akkor keletkezett, midőn a magyar nemzetre a legnagyobb esapás szakadt, ha tudjuk azon roppant szolgálatokat, melyeket ez a vallás a magyar nemzetiség érdekében teljesített: hajlandók leszünk mi is, kik nem tartozunk hívei közé, e két esemény találkozásában isteni gondviselés művét felismerni“. Tehát ez a katolikus író isteni gondviselésnek tartja azt, hogy a letiport magyar nemzet bevette a kálvinizmust! S ha igaz az, hogy nyelvében él a nemzet, akkor Szalaynak is igaza van. Mert ki őrizte meg a magyar nyelvet? Nem a latinul

író és beszélő katolikus egyház! Se nem a lutheránus tótok és erdélyi szászok! Hanem a magyarul író, magyarul szónokló, magyarul éneklő kálvinizmus. Ez volt a kálvinizmus legfontosabb szerepe és legnagyobb áldása a kálvinizmusnak. És ismerik Önök M. T. K. az *elnémult harangok* történetét. Ahol a fehérfalú kis templom egyszerű, festetlen padosaiban elhallgattak a kálvinista zsoltárok: ott kinn, az életben is elnémult az édesen csengő magyar nyelv.

Íme! a történet bizonyossága szerint a kálvinizmus és a magyar lélek két osztályos testvér. Egyiknek a szenvedése, gyásza, harca, diadala a másiké is. Most a legközelebbi múltban is, midőn a kálvinista egyházban jeremiádok, nagypénteki gyászkiáltások zokogtak: nemzeti köz- és politikai életünk is kétségbeesetten sivár volt. Bizony úgy volt az ott is, ahogy az én jó öreg tanárom panasolta. Halott volt a *lelkesség, erkölcs, hit!* A költő úgy énekelte:

Hideg, fagyos világban járok;
Legében lelkem úgy remeg,
Körülöttem, bármerre nézek,
Fásult szívek, jégemberek. (Szabolicska M.)

Bizony úgy volt az! Ellenségeink is azért gazdálkodtak olyan vakmerően, mert azt hitték, hogy itt az ideálokkal az élet is kihalt!

És most.

A halottak sirjai feltöredezték.

Feltámadt a *lelkesség*: kigyúlt az arcokon, felvilant a szemekben; mint az áram a vezetéken, futott a tömegeken át. Zápor hullott a szemekből, de az arcok pirosak voltak s a könnyek fátyolán áttört a fájó büszkeség: én is adtam egy drágát a hazának. Fölzokogott a féltés, de a sirást és jajjt tulkiáltotta az éljen... „Nem az a hétköznapi, közönséges éljen, amelynek se hatalma, se lelke, se forrósága! Ez már imádság, eget verő, eget tépő, eget szaggató imádság“. (Dicsőfi.)

Feltámadt az *erkölcs* olyan szépen, ahogy még sohasem láttuk. Megtanultunk lemondani. És megtanultuk követni a Mestert. A sebesültek szomorú táborát, az

Harmonium, Hegedűk, Tárogatók

és a többi hangszereket általánosan elismerve legjobban szállít

Magyarország legnagyobb hangszergyára, Stowasser J.

csász. és kir. udvari szállító, színházak, zeneakadémiák, iskolák és a hadsereg szállítója, a RÁKÓCZITÁROGATÓ feltalálója,

BUDAPEST

II. LÁNCID-UTCA 5. SZÁM.
GYÁR: ÖNTŐHÁZ-UTCA 3. SZ.
AAAAAAAAAAAAAAAAAAAA

Régi hangszerek vétele és becserélése. 0000

ÁRJEJYZÉK minden egyes hangszerről külön küldetik.

árva kis viskók szegénységét sorra látogatja a szeretet angyala. Arca, ruhája hófehér karjára szedi a kicsinyeket, nevetőre csókolja a síró szemüket, maga köré gyűjti az özvegyeket; fehér ruhájával betakarja őket, hogy a veszedelem, mely rájuk leselkedik, ne árthasson nekik. Mózes az egyiptomi jelek idején meghagyta a zsidó népnek, hogy áldozati állat vérével kenjék meg az ajtófeleket. S mikor a csendes éjszakában a halál gyilkos angyala bejárta Egyiptom városait és utcáit, ezeket a házakat elkerülte. Inség, nyomor ruhájában most is itt jár az a gyilkos angyal. De a szeretet fehér angyala odaáll az ajtó elé s amely ajtófelre odalehelte csókját, ott édes, boldog álom karján pihennek a kicsinyek és háborítlanul imádkozhatnak a nagyok.

És feltámadt a *hit*, az egy, élő igaz Isten lélekben és igazságban való imádása. A muskátlis ablakok mögött, kicsi, fehér házakban és a fényes paloták néma szögleteiben — Istenem! — mennyi forró sóhaj, mennyi lázas, szenvedélyes imádság keresi az Istent.

És most.

E nagyszerű húsvéti jelenések között a jobb jövő üde, tiszta levegője csapja meg az arcomat.

... Majd mikor a hullák halmai felett a béke fehér lobogójára hull a napsugár...

... Majd mikor a vérázott síkon arany kalászkok zizegő fodrai felett fut el a nótás alkonyi szellő.

... Majd megismerik a magyart, kinek megismeréséhez kevés volt egy ezredévnék az a sok, nehéz harca, mellyel Európa kapuját őrizte; megismerik, hogy a kultura fia, hogy hű és erős!

És akkor a kálvinizmus, ez a szegény, irgalomból élő édestestvér oda borul testvére nyakába — így fogadja hazatérő bátyját a leány! — ráhull homlokára a glória s kézenfogva, együtt indulnak el: meghódítani ezt a földet még egyszer. Még egyszer. Utoljára. Örökre.

Napról-napra.

XIX.

November 5.

Hórák megsemmisítik Topánfalvát. Miután elhatározták, hogy „azon az úton, amelyre a császár parancsából lépnek, egy magyart s egy tisztviselőt nem hagynak életben, ha csak nem térnek az oláh hitre“. 1784.

Garay János meghalt 1853-ban. Elhalt férfikora delén, megölte a megfeszített munka, amit kifejtett nem a jobb létért, hanem a mindennapi kenyérért.

Sombori ezredest Marosvásárhelyen megveri Gedeon altábornagy. 1848.

Nincs szerencséje a magyarnak a mai napon. Aradon Máriássy őrnagyot kergeti meg az osztrák. 1848.

November 6.

Hóra Topánfalva után Abrudbányát teszi tönkre. 1784.

Mészáros Lázár hadügyminiszter.

Csak idézek. Ez a kenyérem. „Született 1796 február 20. Baján, ahol atyja földbirtokos volt. Katonai pályáját a Bács megyében 1812-ben szervezett önkéntes csapatnál kezdte meg. E szabadsapat feloszlatása után, főhadnagyi rangjának megtartása mellett, a 7-ik huszárezredbe lépett, ahol 1837-ig szolgált s ekkor mint őrnagy az 5-ik huszárezredbe tétetett át. 1842-ben alezredessé, 1845-ben ezredessé és ezredparancsnokká neveztetett ki. Kossuth figyelmét Batthyány gróf hívta fel reá... Kezdetben igen sokan idegenkedtek tőle; azt hitték, nem egyéb megcsontosodott osztrák katonánál, de csakhamar annyi jelét adta önfeláldozásának, hogy még azok is, kik máskülönbben nem rokonszenveztek vele, kénytelenek voltak meghajolni tiszta hazafisága előtt. A magyar nemzeti hadsereg felállítása körül elvülhetetlen érdemeket szerzett. Az első tíz honvéd zászlóaljzat ő szervezte“. Gracza.

Bem nem igen szokott senkit megdícsérni. És Mé-

Tóth Gyula vaskereskedése Debrecen, a városháza sarkán

Ajánlja eredeti friedlandi „Premier“, valamint „Meteor“ jegyű folytenégő kályháit. A legkitünőbb szabályozás, egyenletes hőfejlesztés. Óriási fűtőanyag megtakarítás. Bármely tüzelőanyaggal fűthető. Olcsó előnyös árak!

száros mégis megkapta tőle a legszebb címet, ezt: „Mészáros derék ember!“¹

„Szeretnék pincéből beszélni (én is), hogy ne látzanék arcom pirulása“. Ezt is Mészáros mondta, még pedig akkor, mikor a magyar sereg megfizette az első tandíjat. Mészárosról írja Jókai: „... mikor már mindenki elvesztette a fejét, ő kereste az eszközt, amivel megmentse valamennyit. Sirt, rimánkodott és káromkodott egyszerre“. Az utolsó könnyű. Magam is értek hozzá. Hiszen magyar és pap vagyok. Hanem az első nehéz. Jánosi szerint: „szomorúbb dolog az: mikor a férfi sír, mint: mikor a férfi vérzik“. Vagy káromkodik.

Ott történt. Abban a esatában.

„Sághy Tóni országszerte ismeretes volt arról, hogy nagyokat mond (a többek között ő mondotta: „egyszer olyan busás búzatermés volt, hogy a kereszttek nem fértek el a tarlón. Nagy részét ki kellett rakatnom az országútra“); de nem is követelte soha, hogy elhigyjék neki, amit beszél. Ő csak szeretett mulatni és mulattatni. Könnyű véru és sok beszédű ember volt (jó lett volna asszonynak... mert ennek sem szokott megrozdásodni a nyelve). 1848-ban, mint nyargonc szolgált. Egy ütközet alatt Mészáros főparancsnoknak valami jelentést vitt s válaszra várt. Egy darab ideig ott vesztegelt s Mészáros azzal az ő jóságos kifejezésével mondja neki: „Öcsém, menjen el mellőlem, mert nagyon ide tüzelnek erre a szürke lóra“; Sághy Tóni megfordul, hogy elvágasson; ebben a pillanatban egy ágyúgolyó leteríti a lovát. Tóni egy darabig ott fekszik mozdulatlanul. Mészáros azt hitte: halva van. Tán Tóni maga is azt hitte. Aztán mozdítja kezét, bírja, a másikat is... meg a lábaival tett kísérletet. Végre felül. Szétnéz s látja, hogy a tábornokon kívül senki sincs ott, fölsóhajtott: „Istenem! hát mit ér ez, ha Magyar-

¹ Az igaz, hogy pénzt küldött Mészáros Bemnek. Tréfáljunk; én is csak ezt mondanám, ha hasonlóan járna el velem szemben valaki. Sőt talán lázári Tamás pajtásom is ezt mondaná. Még B-ről is!

országban senki sem fogja elhinni“. (G. is így járhat, ha görcsöt nem köt a nyelvén.)

Meghalt Mészáros „sok hányatás után egy nemes szivü angol hölgy, Lady Longdale egwoodi birtokán 1858-ban“.¹

Nagy Sándor alezredes Nagy-Jécán, a székelyek pedig Bikafalván megverik a sógorokat. Mert hát a magyarnak a tót „atyafi“, a zsidó „szomszéd“ (ha ezer kilométernyire lakik is), de a német „sógor“. Jó volna kideríteni, hogy honnan ered ez a címzés?! 1848.

„A szentelen párt“. Mi vagyunk azok. Mi a Kossuth kutyái. Kár, hogy nem suszter-inasok vagyunk. Mert akkor könnyen beszélénk; „1851-ben egy suszter-inas megy a lánchídon s kérdi, hogy mit fizet egy ember, mire azt felelték, hogy egy krajcárt. Hát egy kutyaért mit kell fizetni? Semmit. No, akkor én nem fizetek, mert én Kossuth-kutya vagyok“. S én is az vagyok. Hanem hát beszéljünk Kossuthról. Ma mondatott ki a „határozat“: „Kossuth Lajost és az általa támasztott lázadásnak részeseit pártütőknek és hazaárulóknak nyilvánítjuk ki“. 1848.

November 7.

II. Rákóczy Ferenc fogságából megszabadul. 1700.
V. Ferdinánd megnyitja a magyar országgyűlést. 1847.

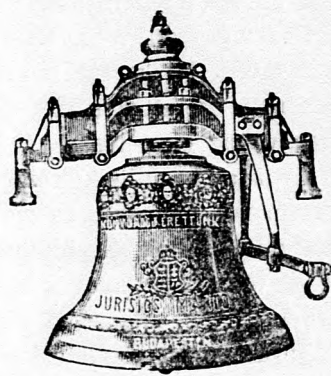
November 8.

Budai Ferenc született 1760-ban.
Károlyi István gróf született 1797-ben. Azt nem mondom meg, hogy hol, mert ő maga is mindig tiltakozott ellene.

November 9.

Szapolyai János királyvá választatik. 1526.
I. József megkoronázása. 1687.

¹ Sok mondani valóm volna még Mészárosról. Például: hogy adta férjhez a huszárörmezt, kinek sírját a szoboszlói temető fái árnyazzák. De nem írhatok tovább, mert félek, hogy elfogy a szerkesztő úr türelme. G.

Elsőrendű haranggyár, szerel a kitűnő Pozdech-féle rendszer szerint, mely annak idején ő felsége a király által 2 aranykeresztel lett kitüntetve

Mesekönnyű indítás, nem rezgetti az állványt, még kevésbé a tornyot. Csupán előnye van, hátránya nincsen. — Mérsékelt árak, szolid és szép kiállítás. — Kedvező fizetési feltételek. Alapítva 1868-ban. Felülmul minden eddigi szerelést. Telefon 77—51.

Jurisics Márton

harangöntő- és harangfelszerelő-gyár
Budapest, Rózsa-utca 51—53.

Elvállal minden e szakmába vágó munkát, u. m.: elsőrendű harangok szállítását, régi harangok átöntését, régi harangok átszerelését Pozdech-féle forgatható öntöttvas-koronára, esetleg forgatható kovácsoltvas-koronára, kikopott csapok kieserését stb. Készít fekvő és álló harangvas-állványokat jutányos áron. Költségvetéssel szívesen szolgál. Jutányos árak, pontos és tisztességes kiszolgálás. **** Kívánatra saját költségén utazik a helyszínére.

Rákóczy József meghal 1738-ban.

Burich tábornok Stájerből készült betörni házáinkba. Perczel Mór azonban megelőzte. Négy honvéd zászlóalj élén, támogatva 12 ágyúval, átkelt a határon s Fridau mellett úgy elnászpárolta, hogy Burich néhány hétig moccanni sem mert. 1848.

Strázsa. Damjanich kegyetlenül megveri a szerbeket, vagyis rácokat. Nagyrésze van a diadal kivívásában Földváry Károlynak. Az ütközet befejezése után Damjanich magához inti őt. „Édes cigányom, gyere ide, hadd öleljelek meg“. Aztán széles melléhez szorítja az ifjú hőst gyöngéden, szeretettel. „Jól viselted magadat, nagyon jól viselted magadat. Ha te nem vagy, bizony még elnyomnak“ . . . — szól hozzá és megcsókolja homlokát.

Tevékeny részt vett az ütközetben a Rózsa Sándor szabadesapata is. Rózsa egymaga 12 rácot vágott le. 1848.

Rózsaék az ütközet után egy kis harácsoláshoz láttak. Mert úgy szép a hadi élet, ha ennivaló is van hozzá. Kerültek-fordultak s alig egy óra múlva nem kevesebb, mint 1800 juhot, 402 drb szarvasmarhát, 53 lovat és 63 drb sertést hajtottak a verseci táborba!

November 10.

Csák Máté és Gentilis biboros találkoznak a kékesi zárdában. 1308.

Várnai csata, ahol elesett Ulászló és Julián biboros. 1444.

Czillei halála 1456.

Luther Márton születése 1483.

Vidaacs János, a márciusi ifjak egyike öngyilkos lesz. 1873.

Kolodziejszki Xavér rá lö Béme Józsefre. Talán azt akarta, hogy legyen golyója az erdélyi hadseregnek. Mert hát egy ízben nagyon golyó fogytán volt. Az egyik honvéd aggódva beszélt erről. „Ne búsulj pajtás, szól egy fránya diák honvéd, ha kifogyunk a golyóbisból, elővesszük Béme apót, van abban golyóbis elég, kicsi is nagy is, annyit löttek bele“. 1848. G.

CZIRA LAJOS.

Kik a haza szabadságáért küzdve véreznek el, szerettek lesznek azoknak porai és emlékek, dicsőségek, mint egy görög író mondja, szárnyakat ölt és átszáll a hazájuk határain, örök tanulságul és ideálul a népek millióinak. Kihullott vérük, nemes izzadásuk gyöngyei, halálig gyötrő fáradalmaik, nélkülözéseik, testet kínzó szenvedéseik soha eléggé meg nem becsülhető zálogaivá lesznek egy jobb kornak, váltságai a boldog, mindent új életre keltő és mindent fölvirágoztató béke áldásainak. Emberi haj-

lam a múltakat eszményíteni. Ne sirjunk, ne jajongjunk felettük, mert a jövőben ők lesznek a mi koszorúsaink, kiknek sírjaihoz fog elzarándokolni az utókor. Róluk fogja tanulni hősi meséjét a gyermek és költők fogják megénekelni dicső tetteiket, hogy nemzetünkben a hazaszeretetnek szent tüzet eszményükkel élesszék.

Egy ilyen hőse halt meg a napokban a mezőtúri főgimnáziumnak Czira Lajos tornatanár személyében, ki hazáját vitézül védelmezve gyalázatos orosz invázióval szemben, előbb sebesülten a miskolci kórházba kerülve, majd pedig kiállott szenvedések és nélkülözések következtében járványba esve, miérettünk hullatta drága vérért és áldozta fel ifjú életét.

1881 január 3-án Nagykörösön született, 33 éves ifjú ember volt, ama vidéknek szülötte, melyen legszebb magyarságunk jön e világra, melyet a csak nemrég ott átutazó német hadfiak bámulva csodáltak meg, mint pörge kalapos, nemzeti szalagos, barna arcú, vitéz hadba vonuló gyerekeket. Büszkén mutatott rájuk a körösi állomásnál egy magyar úr és mondta az ámuló németeknek: „Ilyen az igazi magyar katona anyag; jaj annak az ellenségnek, amelyik ezek szuronya elé kerül!“ Czira Lajos is ezek közül való volt. Szép barna arcú, daliás testű ifjú, ki nem csak kül alakjában imponált, de kinek nemes lelke és mélyen érző szíve is volt. Ha láttuk őt az utcán, avagy a koresolyapályán, kifogástalan rendességében, előkelőségében a maga bravuros ügyességével, bátorságával, ha láttuk őt barátai között, mint feledhetetlen erkölcsű úri embert, lehetetlen volt el nem gondolnunk, hogy ilyen egy igazi gentleman. Mint tanár, a legjobb kollegák közé tartozott, kinek szavahihetőségében, becsületességében, baráti jobbjában nem kételkedhetett senki, ki tisztelte, szerette kartársait s ha kellett, áldozatra is kész volt érettek.

Érettségi vizsgálatát szülővárosában letéve, eleinte jogot hallgatott Budapesten, de miután a jogi tanulmányok vágyait nem elégítették ki, odahagyva azokat, 1906-ban megszerezte a tornatanári diplomát s már a következő év október 1-től a mezőtúri főgimnázium tornatanára, ki mint az ifjúság testi fejlődésének őre, a legnagyobb buzgalommal igyekezett azon, hogy a hazának jövőre is testben ép, egészséges és fejlett ifjúságot szolgáltatassunk. Mint tornatanár, maga volt a tisztaságnak, rendnek, pontosságnak, mintaképe, kit katonai fegyelem tartása mellett is tanulóink igen szerettek s kivel felettes hatóságaink mindig meg voltak elégedve.

S íme ezen ember távozott közülünk, vérezett el a hazáért azon kárpáti harcokban, melyek csak egy pár napja, hogy eredményesen befejeződtek. Együtt harcolt a hős székelyekkel, kiket dicsérnek a lapok s kiknek oroszlánrészők van abban, hogy az ellenséget a haza határain túl kergettük. Bizonyára ő is megtette kötelességét, mert nem szájhős volt, hanem a tettek embere. Vele egy ifjú lélek boldogsága, reménye vált ki közülünk

és távozott örökre. Egy ifjú lélek, kinek még az életre annyi szép terve, annyi ábrándja lehetett. Vajjon hol fog ő ezekért kárpótlást nyerni, hol fognak ifjú vágyai megvalósulni?

Ez az Isten kezében van!

Mi örizzük meg örökre emlékét; legyen örökre büszkeségünk, hogy diadalmas harcokban maradt ott; legyünk örökre hálásak emléke iránt, hogy a mi javunkért, a mi nyugalomunkért áldozta ifjú életét.

Kolosváry Aladár

Ismertető részletek az izlam vallás hitrendszeréből.

A khalifa, Mohamed vallásos eszméinek örököse, kibontotta a próféta zöldszínű zászlóját s szent háborúra hívta fel híveit a fenyegetett izlam védelmére. S a hívó szót megértik az összes érdekeltek, *sunniták* és *siiták* s vonakodás nélkül, a legnagyobb lelkesedéssel sietnek megvédeni az izlamság világhatalmi jogát, szabad önrendelkezését s biztosítani jövő fejlődésének lehetőségét. Valahányszor veszedelemben forgott a khalifa uralma, mindannyiszor proklamáltatott a szent háború s a hívő mozlimok mindig a legnagyobb heroizmussal és halálmegevetéssel igyekeztek ama vallásos rendelkezésnek eleget tenni, mely az izlam csorbítatlan fenntartásának, sőt terjesztésének kötelességét hagyta örökségül Mohamed khalifa utódaira. Évszázadok gyakran megújuló összecsapásaiban hol nyerve, hol veszítve, a politikai vonást a vallásos jelleggel mindig egybekapcsolva, hatalmas világtényezőként szállott szembe az izlam a keresztyén kultúra áldásait élvező népekkel s ma önmagát újra összeszedve, a sötétség és ál-civilizáció lovagjai ellen egyenesen ott harcol az igazi szabadság és kultúra védőinek az oldalán. Nem lesz érdektelen tehát a nagy világrengető események alkalmából fölfedni egy pár jellemző részletében azt a forrást, amelyből az izlam szellemi életereje, harckészsége és buzgósága táplálkozik. E forrás a *Korán*, a mohamedánusok szent könyve, melyből a debreceni kollégiumi könyvtárban több igen értékes kiadás található s a 19. század első évtizedéből egy magyar fordítása is jelen van.

E szent könyv a Mohamed tanait foglalja magában s 114 surára (fejezetre) oszlik. Mindenik sura tartalma szerint rövid címet visel, a szerzetési hely (Mekka vagy Medina) és a versek száma jelzésével van ellátva s „a könyörülő isten nevében“ tartalmú állandó kezdettel bír. A surák különböző hosszúságúak, néhány versből állók mellett vannak több száz versnyi hosszúságúak is. A legjellemzőbbek s minket e helyen a leginkább érdekelnek azok a surák, amelyek a hívők

Miatyánkjául, Hiszekegyéül, hitfogalma meghatározásául, bizodalma kifejezéséül tekinthetők s küzdelmük jutalmául a *paradicsomi boldogságot* ígéretik. Ilyenek az 1., 112., 109., 114. és 76. sura.

Az első, amely a mohamedánus *miatyánk*, így hangzik:

„Dicsőség istennek, a világok urának, a könyörületesnek, ki uralkodik az itélet napján! Neked akarunk szolgálni s Téged óhajtunk segítségül hívni: Vezess minket az egyenes úton, azok útján, kikhez kegyelmes vagy és nem azoknak az útján, akikre haragszol, sőt a tévelygők útján sem!“

A 112. sura, az izlám világ *credoja*, a következő tartalommal bír:

„Mondd: Isten az egyedüli isten, Isten örökkévaló. Nem nemz s maga sem származott nemzésből. Hozzá senki sem hasonló.“

A 109. sura a mohamedán *hit fogalmát* így írja körül:

„Mondd: Óh hitetlenek, én nem tiszteltem azt, amit ti tiszteltetek s viszont ti nem tisztelitek azt, amit én tiszteltem. Én soha sem fogom tisztelni azt, amit ti tiszteltetek s ti sem fogjátok tisztelni azt, amit én tiszteltem. Nektek megvan saját vallásotok s nekem is megvan az enyém.“

A 114. sura az embernek Istenben való korlátlan *bizodalma*t festi:

„Mondd: Bizodalmam vagyok az emberek urában, az emberek királyában, az emberek istenében. El a varázslóval, ki gonosz gondolatokat csepegtet az emberek szívébe, el a dsinekkal (= gonosz szellemek) és el az emberekkel!“

A 76. sura második részében a hívők *paradicsomi jutalmát* rajzolja a következő megkapó és érzéki színekkel:

„Megszabadítja az Isten őket e napon (t. i. az itélet és feltámadás napján) a gonosztól s derűtséget és örömet bocsát reájuk s megjutalmazza őket egy kerttel, mivel álhatatosan túrtak, — és selyem öltönyökkel. Ott támlásszékeken ülnek s sem naphőséget, sem jéghideget nem éreznek. Kiterjeszkedik felettük a fák árnyéka s gyümölcseik elérhető magasságból csüngenek alá. S ifjak járnak körülöttük ezüst csészékkel és serlegekkel s a palackok is ezüsből készülnek s maguk szabják meg azok nagyságát. Pohár bort kapnak ott italul, mely a Salsabil nevű forrásból merített ingwervizzel van elegyítve. És örökeletű ifjak futkosnak körülöttük, kiket kiszórt gyöngyszemeknek tekintenél, ha látnál. Akármerre nézesz, gyönyört és nagy birodalmat látsz. Zöld selyem és brokat öltönyökbe lesznek felöltöztetve és ezüst karkötőkkel díszítve és az ő uruk a legtisztább italt nyújtja nekik e szavakkal: ez jutalmatok és hála buzgóságtokért. Íme feltártuk előtted a Koránt“.

Nagyon jellemző a *pokol leírása* is a 78-ik surában, mely a hitetleneknek lesz a méltó jutalma:

„Bizony a pokol a nem igazak fölvételére rendelt hely, hol azoknak sokáig kell időzniök. Üdítő italban nem lesz részük itt, a víz poshadt és bűzös benne. És ez méltó jutalmuk, mert azt remélték, hogy nem vonjuk őket felelősségre s jeleinket csalásnak nevezték. De mi mindent fölszámítottunk és leírtunk. Izleljétek most büntetésteket, melyet még fokozni fogunk számotokra“.

E kegyetlen sorssal szemben aztán még erőteljesebben hat, mint önmagában, az igazak *jutalmának* festése, mely a sura további részében így hangzik:

„Az istenfélők számára a boldogság helye van rendelve: egy szőlőtőkékkel¹ beültetett körülkerített kert, szüzek dagadó kebellei, velük egykorúak és egy örökké teli serleg. Ott nem hallanak hiü beszédet és hazugságot. Ez az ő jutalmuk az Úrtól, elégséges jutalom bizonytal!“

Erő és komoly vallásos tartalom található tehát e fontos surákban s megértjük a mohamedán hívők elszánt fanatizmusát, mely megsértett jogaik és életjogosultságuk védelmére kel. Minden szent ügy annyit ér a valóságban, amekkora áldozatot hoz érte védőinek serege s ha e szempontból nézzük az izlam legújabb harcát, úgy kénytelenek vagyunk bevallani, hogy az izlamnak, mint kulturális tényezőnek s élő pozitív vallásformának a fejlődés mai fokán még magasrendű hivatása van.

A keresztyénséghez való viszonyát kezdetben a politikai számítás (erről van egy igen értékes okmányunk a debreceni koll. könyvtárában: a Muhamed próféta és a keresztyének között kötött szerződés arabs szövegének és latin fordításának *J. G. Nisselius* általi közlése Lugduni Batavorum 1655.), később a türelem jellemezte, napjainkban pedig a keresztyén kultúra vívmányai és eredményei iránti érdeklődés határozza meg s hihetőleg eljön az idő, mikor az izlam nevelő és fegyelmező szerepét betöltvén helyét egészen átengedi a vele szemben kétségtelenül magasabb rendű és abszolút jellegű keresztyénségnek. Ez lesz majd a nagy megértésnek, a közös testvériségnek s az egyetemes emberi kulturának leg-szebb diadala.

Debrecen.

Varga Zsigmond.

Válasz a dr. Gyenge helyreigazítására.

Elsősorban is tiltakozom a bátortalan kifejezés ellen, mellyel dr. Gyenge illet.

*

1. A valóságnak nem felel meg a dr. Gyenge idézése: „Szerintünk“ nem szerintünk, hanem „szerintük“, a nagyzeréndi gazdák szerint, a felebbezők szerint majd másként lesz, *legálisabban* történik az ítékezés az egyház-

kerületen, mint az egyházmegyén. Így pedig egészen más az értelem. Hogy aztán igazuk van-e a nagyzeréndi felebbezőknek, azt sem én, sem dr. Gyenge nem, hanem az e. ker. bíróság fogja eldönteni.

Mert az idézés helytelen, feltétlen helytelen az abból kiinduló következtetés, mely egy személyre, a legkiválóbbra igyekszik vissza a nagyzeréndieknek az egyházmegyei ítékezésre mondott véleményénél, hol kegyelmes urunk — sajnos — nem jelenhetett meg.

2. De a helyreigazításban említett *elnökségi végzés* is kár oly nagyon dicsekedni dr. Gyengének. Mert mit is mond az? „Hogy megválasztott lelkész márc. 15-iki szereplésével is előhozakodott stb.“ T. i. dr. Gyenge a választási mozgalmak idején a nagyzeréndiek nagy nyilvánosságának szánt levelében írja, hogy Mezőtelegden márc. 15-én ő a díszszónok s mily fényes ünnep az.

3. *Felette téves felfogás dr. Gyenge részéről az általános kifejezés használatának kifogásolása is.*

4. Azt írja dr. Gyenge: „E lapok hasábjain a nagyzeréndi lelkészválasztás ügyében már másodszer *apostrofáltatik* bántólag személyem.“

Igen! E lap hasábjain volt már szó többször a dr. Gyenge nevéhez fűződő nagyzeréndi lelkészválasztásról. Egy hír a tények meghamisításával,¹ úgy akarta feltüntetni e választást, mintha nem a presbyterium mondta volna ki egyhangúlag, hogy pályázat útján kívánja betölteni a lelkészi állást; mintha a szabad versenyben nem 28 szótöbbséggel (leadtak 284 szavazatot), nagy küzdelem után, hanem csaknem egyhangúlag választották volna meg Gyengét. Ezt több felemás hírrel együtt folyó év május 12-én megeáfoltam. A presbyteri és választási jegyzőkönyv bármikor igazolja, hogy minden úgy történt, amint én irtam. Csak a meg gondolatlanság, a fekevesztett harag mondhatja vakmerően, hogy a tényeknek ez a felsorolása részemről sértő, bántó aposztrofálás lett volna. Az október 3-án megjelent értesítem is a legaprólékosabb részletekig fedi a valóságot, tehát jogosan azt sem minősítheti senki aposztrofálásnak. Nem is tudta megeáfolni ezek egyetlen adatát sem dr. Gyenge.

5. Dr. Gyenge igyekszik a dolgot úgy feltüntetni, mintha a Főtiszteletű úr levelét én hánytorgatnám. Én csak papírra vetettem az elnök szavait, az esperes dr. Gyengéhez intézett egyik figyelmeztetését; rövid tájékoztatásul, a figyelmeztetés kiegészítéséül megemlítettem, hogy milyen levél szerepel.

Erre a levélre vonatkozó kimagyarázása is egészen új előttem. Csak kérdem az olvasó közönséget, miért nem közölte ezt dr. Gyenge 60 K költséggel elkészített és kinyomatott nyilatkozatában? Miért nem említette a bírósági ülésen sem? Az ő önzetlensége, szerénysége

¹ Ez a szerkesztőség magán értesülése volt; ez alapon irtuk a jelzett közleményt, melyből nem volt kára senkinek. Ilyen hírt cáfolni nem mutat felebaráti szeretetre. (Szerk.)

miatt maradt volna ez ki a nagyzeréndi lelkészválasztás ügyirataiból?

Megjegyzem, hogy az e. m. bírósági ülésen ügyészi véleményt, mert 2 ügyész van, maga az ügyész terjesztett elő, kinek szakképzettségét, kiválóságát kellően méltatni az én pennám is, de sok másé is erőtelen volna.

Azt írja dr. Gyenge, hogy az ügyészi vád egyenesen a védelem indokává változott át. *Nézzünk hát meg egy tételt az ítélet indokolásából is.* A szöveg a következő: „Panaszosok feltételezik dr. Gyenge Jánosban a törvény kijátszásának szándékát s minden tetteiből, sokszor erőszakosan, ezt a szándékot igyekeznek kimagyarázni. De amilyen joggal feltételezhető a törvény kijátszásának szándéka, éppen oly jogosan feltehető, hogy dr. Gyenge János, ha a gyulai találkozással talán nem egészen korrektül is, de jóhízeműen járt el, mint aki 241 kötelező aláírás által nagyzeréndi lelkésznek érezte magát...“ Tehát elutasította a felebbezést a bíróság, de azt mégis kifejezi, a gyulai találkozás talán nem volt egészen korrekt, azonban akkor az ezen is alapuló *nagyzeréndi lelkész választás talán nem volt egészen törvényes.*¹

Hogy dr. Gyenge maga helyett engem ajánlott Nagyzeréndre; hogy az értesítéséből ő műfelháborodást igyekszik kimagyarázni: mit szóljak erre?

Dr. Gyenge azt folytonosan egyformán hangoztatja, hogy engem maga helyett ajánlott, tehát ezt mindenkinek, nekem is kötelességem elhinni. Amilyen önzetlen volt irántam való jóindulata, oly szívből származó ismételt köszönetem kifejezése is.

A műfelháborodás vádját azonban a leghatározottabban utasítom vissza. Én nem vagyok színész. Hatásvadászásért jeleneteket nem rögtönzök. Természetellenes feháborodást nem játszom.

*

Végül kifejezem, hogy nekem nem telik örömöm a mások dolgainak szellőztetésében. De e válaszomat dr. Gyenge helyreigazításával provokálta.

Nem is szándéksom ezzel az ügygel többé itt, e lap hasábjain foglalkozni.

Nyugodtan, harag, felháborodás, gyűlölet nélkül irtam le minden szót. De azzal is tartom, aki haragszik, annak nincs igaza, még akkor sem, ha haragját kacagással palástolja.

Sarkad, 1914 október 19-én.

Balogh Andor,
ref. s. lelkész.

¹ Ez a vélemény csak a cikkíró egyéni véleménye lehet, de mint ilyen is tarthatatlan. A bírói ítélet felülvizsgálása, csak a bíróságnak a joga. Az, hogy dr. Gyenge és cikkíró személyes ellenfelekké lettek, sokat megmagyaráz, de a köteles tisztelet okát mégse mentesíti. (Szerk.)

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Gyászünnepély.** A debreceni református főiskola közös tanári-kara a háborúban elhunyt Kovács István tanítóképző-intézeti tanár emlékére folyó hó 10-én, kedden d. u. 5 órakor a főiskolai énekhar közreműködésével az oratoriumban gyászünnepélyt rendez. Az emlékbeszédet dr. Veress István tanítóképző-intézeti igazgató fogja tartani.

A háború. A világháború meggazdagodott egy új szereplő taggal, a vérig sértett, oly sokszor megalázott Törökországgal, mely legvitálisabb érdekeit, fennmaradása lehetőségét látta veszélyeztetve az entente fenyegetései által. Ezért a különösen orosz részről jövő provokációkat tovább nem tűrve, flottájával erélyes támadást intézett az orosz fekete-tengeri flotta és a tengerparti kikötők ellen s sikerült is több orosz hadihajót elsüllyesztenie s a kikötők értékét jelentékenyen megrongálnia. A tengeri támadást követni fogja a szárazföldi hadviselés a Kaukázus és Egyiptom felől. A hadszíntér többi részein lassan érlelődik a döntés a mi javunkra s a tengeren is Németország egyre apasztja a félelmetes angol hajóóriások számát, így okozva a világháború kalmárjának érzékeny veszteségeket s veszélyeztetve világhuralma legbiztosabb alapját: tengeri hegemoniáját.

— **A reformáció emlékünnepe a kollégiumban.** Okt. 31-én, a reformáció emléknapiján d. u. 5 órakor igen sikerült ünnepélyt rendezett a Hittanszaki Önképző Társulat, melyen jelen voltak a főtiszteletű püspök úr, az egyetemi tanárok közül többen, szép számú ifjúság és a termet zsúfolásig megtöltő érdeklődő közönség. A megnyitó beszédet dr. Ferenczy Gyula egyetemi tanár tartotta, az ünnepi beszédet pedig, melyet lapunk jelen számában egész terjedelmében közlünk, Imre János mondotta, majd jól sikerült énekszámok és szavalatok következtek s az egész ünnepély összbenyomásaképp a közönség felemelő érzésekkel távozott a főiskolai díszterem megszentelt falai közül.

— **Az amerikai magyarok adakozása.** A megindultság érzésével veszünk tudomást idegenbe szakadt honfitársaink adakozó készségéről, mely a Magyar Vereskereszt javára rendezett nagygyűjtés eredményében nyilvánult meg s első részletként már több mint 60 ezer koronát juttatott a Vereskereszt magyar osztályához. A hazaszeretet ime gyengítetlen erővel él s ily megható formában nyilatkozik meg azokban is, kik a sors mostohasága folytán e haza földjétől messze eltávozva, verejtékes munkával keresik meg mindennapi kenyerüket.

— **A görbedi lévita.** A léviták intézményét Mózes alapította, ők voltak a templom körül szolgáló papi rend s e néven hívjuk mi, kálvinisták a leányegyházak köz istenitiszteletet végző s predikáló tanítóit. Tulajdon-

képen nem is tanítók már ők, hanem a szertartások végzésétől eltekintve, valóságos papok. Rájok hárul, mint helyben lakókra a gyülekezeti élet vezetése is, a tanítás is, az imádkozás és az ígéhirdetés is. Jókai szép emléket állított nekik régebben a barátfalvi lévitában. Most az Est című lap riportja vet fényt erre a szerény testületre, megemlékezvén a vitéz Laczkovics, szatmárgörbedi lévitáról, ki Okos Gyula tábori lelkésszel együtt golyózáporban vezette a szerb földön táborozó kálvinista katonák istenitisztelejét s másnap ott a csatamezőn halt hősi halált. Mint afféle proféta, költő is volt a derék szatmárgörbedi (odahaza a pátriában Rézgörbednek mondják) lévita. Utolsó versét közli is az elterjedt ujság, de sokkal nagyobb volt, mint vitéz magyar katona s most is erről az érdeméről kívánunk főleg megemlékezni. Ilyenek a mi diákjaink, tanítóink és fiaink mind. Ezek bátran letudják tenni az életüket a hazáért s a szabadságért. Legyen méltánylással elmaradt hozzátartozóik iránt az egyház és az állam. Mi, a magyar nép, a magyar református egyház, szíveinkbe zárjuk őket s nem szününk meg emlegetni a vitéz kálvinista szatmárgörbedi, rézgörbedi lévitát.

— **A két Baráth.** Baráth Imre néven két jeles lelkésze van kerületünknek: az ősz gávai, az apa és a fiatal Baráth Imre, az ittebei kálvinista pap. Mintaképe az első a régi derék falusi magyar papoknak. Hazáját, egyházát szerető, kötelességtudó, őszinte, önzetlen, egyenes lélek, kit hívei, mint apjukat, úgy szeretnek s ki mögött szép múlt áll. — Képzett, jeles, jó szónok és írói készséggel megáldott tehetség az ifjú, kire még nagy jövő és szolgálat vár. Ezt a szolgálatot eddig is sikerrel végezte lent, ott a délvidéken s úgy volt, hogy ott fog vitézkedni ezentúl is, mint anyaszentegyházunk hű vitéze. Nem úgy fog történni. A nagy kort elért ősz apa elhatározta, hogy nyugdíjba megy. Tulajdonképen már régen is foglalkozott ezzel a gondolattal. A jó gávaiak eddig mindig megmarasztották és lebeszéltek szándékáról (arany szíve és lelke van e népnek), most azonban mind hiába. Nyugalomba megy az öreg Baráth, élvezze soká az a gondtól ment, vidám öregség boldogságát. De mégsem lesznek el Baráth-pap nélkül a gávaiak. Nem, merthogy az apát is megtarthassák, egyhangúlag meghívták a fiút, a fiatal Baráth Imrét, kinek, mint régi hivatalfőnök és tanár, ehhez a megtiszteltetéshez és választáshoz szívből szerencsét kívánunk.

— **A hősök emléke.** Debrecen város elhatározta, hogy a hadban megsebesült s a Debrecenben elhalt hősök, amennyiben a család másként nem intézkedik, egy temetőbe és pedig a régi honvéd temetőbe tétessenek nyugovóra és emlékek is megfelelő módon örökíttessék. Helyesen. Azok, akik egy nagy eszméért, az egy és osztahatatlán magyar hazáért küzdöttek, maradjanak még holt poraikban is együtt. Példázza bús sírjok és fényes emlékek, hogy megbecsüljük és tiszteljük még mindig a

hősokeket; jelentse ki, hogy mindnyájan testvérek vagyunk, akik ebben az országban élünk. „Minden ember legyen ember és magyar, kit kékjével a magyar ég bétakar“. Hát legyen és legyen az is, hogy a 48/49. szabadságharcban elesett honvédek emlékét besugárzó gloria és kegyelet a világháború vitéz katonáira is kiterjesztessék. Fény nevökre, áldás emlékökre.

— **A Kiss Ferenc rektori beszéde** külön lenyomaton is megjelent. Ezt a beszédet a mi lapjaink mellett a többi lapok is a legnagyobb elismeréssel honorálják. Méltán. A Kiss Ferenc rektori székfoglalója és annak előadása a debreceni kollégium régi klasszikus szónoki iskolájának a remeke. Ez a szónoki iskola a debreceni kollégiumban lüktető ifjúsági élet s különösebben az irodalmi önképző-kör s az annak kebelében fentálló szavaiati szakosztály szorgalmas munkája, a színház és a debreceni nagy szónokok, a két Révész, K. Tóth Mihály s a politikai élet hatása alatt alakult ki. Nem iskolai produktum volt ez, hanem a szabad fejlődés eredménye. A nagy keret tette lehetővé s az élő nagyok. Az ifjúság átvette a hatást és tovább adta az utána következőknek. A Kiss Ferenc beszédében azonban még ennél is több van. A maga lelke és egyénisége, mely a mai idök eszméit is visszatükrözi. Innét a hatás, amit az előadás csak fokozhatott.

— **Fabián Károly** fehérgyarmati ref. lelkész fia Dr. Fabián Károly 23 éves korában az északi harctéren még augusztus 28-án hősi halált halt. Nevezett ifjú kollégiumunknak 3 éven át volt kítűnő növendéke s tanulmányai öregbitése végett félétet Berlinben töltött, hol megtanulta csodálni a német energiát, melynek ő maga is bámulatos megtestesülése volt. Tanulni, dolgozni! Ez volt életelve! Szíve telve a legnemesebb érzelmekkel, magasra törő ambícióval, meleg szeretettel, úgy, hogy társainak méltó dícsékedése, szülőinek szemefénye volt. S ime, egy kis hegyes acél golyó szíven találta egy család boldogságát, letörte, megölte céljánál a tegszebb reménységet! . . . Miért, hogy oly szomorúan valósulnak a költő szavai: „Elhulltanak legjobbjaink a hosszú harc alatt?“ Miért, hogy az áldozatok tüztengerébe ép a dédelgetett remények merülnek?! Talán, hogy a honért hozott áldozatok mérhetetlen súlya azok kvalitása által annál gyorsabban kiegyenlítődjek?! Ki tudja? Ki tudja? Vajha a veszteség fájdalmát enyhíteni tudná e gondolat s mindnyájunk osztatlan részvéte.

— **Október 31. a sárospataki főiskolában.** A reformáció emlékűnnepét a régi gyakorlattól eltérően, szűkebb keretben ünnepelte az idén a főiskolánk. A szokásos délutáni emlékűnnepély a nehéz viszonyokra, különösen a járványra való tekintettel most elmaradt. Annál nagyobb áhitattal és buzgósággal vett részt egész tanári karunk és ifjúságunk a d. e. 9 órakor tartott ünnepi istentiszteleten, a főiskola imatermében, ahol *Novák Lajos* theol. tanár, a főiskola lelkésze tartot

magas szárnyalású imádságot, felemelve hallgatóságának lelkét a szeretet örök forrásához. Az iskolai előadások és tanítások a protestáns világ e nagy ünnepén, az összes tanszakokon szüneteltek.

— **Kevés a prot. tábori lelkész.** Ezt panaszolják lapjaink és joggal panaszolják. Itt tenni kell valamit. Ha az állam nem tehet, tenni kell az egyetemes egyháznak. A közös protestáns bizottság üljön össze és az egyház költségén állítson be annyi lelkészt, amennyi okvetetlen szükséges.

— **Egyházkerületi választások.** A tiszántúli ref. egyházkerületben egyházkerületi aljegyzökké választottak Soltész Elemér nagybányai lelkész és dr. Tóth Lajos debreceni egyetemi tanár; — egyházkerületi tanácsbírákká választottak Szaboleska Mihály temesvári lelkész és dr. Ferenczy Gyula debreceni egyetemi tanár.

— **A kolozsvári ref. theol. fakultás** a reformáció emlékűnnepét a következő Műsorral ünnepelte: 1. „Erős várunk“ közének. 2. Imádkozik Fosztó György theológus. 3. Borsody Emil: „Boeskey Emlékének“ éneklő a dalárda. 4. Felolvasást tart „A reformátorok izenete a háborús világhoz“ címmel Révész Imre a fak. r. tanára. 5. Itélj meg engem Úr Isten. (XLIII. zsoltár.) Dallamát szerezte Saja Antal, a fakultás zenetanára, éneklő Máthé Elek theológus, orgonán kíséri a szerző. 6. Szaval: Tellmann József tanárjelölt. 7. „Himnusz“ közének.

— **A magyar kath. főpapság adománya.** A kath. főpapság 3.000.000 koronás kölcsönt vett fel az egyházi javakra, ebből 1.000.000 koronát az államnak rögtön rendelkezésére bocsát és a többit pedig 20 év alatt fizeti. Tisztelettel regisztráljuk ezt a hírt s készséggel hajlunk meg a Tomori utóda előtt. (Éjjen a hazafias magyar derék főpapság, de a derék magyar plébánosok is!) Azt azonban most élénken sajnálnunk kell, hogy az állami eredetű javakból nekünk is nem jutott, azt is csak azért, hogy három vagy több milliókat mi is adhattunk volna.

— **Magyar magántanár a bonni egyetemen.** Németországi orvosi lapokban olvassuk, hogy a bonni egyetem orvosi fakultásán dr. Vészi Gyulát a fiziológia magántanárává nevezték ki. Magántanári működését fiatal hazánkfia „Újabb vizsgálatok a gerincagyreflexek terén“ című előadásával kezdte meg. Dr. Vészi Gyula, Vészi Józsefnek, a Pester Lloyd főszerkesztőjének fia, a bonni egyetemnek fennállása óta legfiatalabb magántanára; három év óta tanársegéde Verwornnak, a világhírű fiziológusnak és huszonhat éves korában érte őt tudományos munkálkodása elismeréséül a magántanári habilitálás kiüntetése.

— **A tábori lelkész sorsa.** A hadi szolgálatra behívott tábori lelkészek közül *Zoltán* Emil nagyszénási lelkészt betegsége miatt egyelőre szabadságolták. Zoltán Emil a galíciai haretéren kiállott izgalmak következtében súlyos idegbajt kapott. Most Budapesten a XVI.

helyőrségi kórházban ápolják. Sorsa mindenféle nagy részvétet keltett. Vajha mielőbb visszanyerné az egészségét.

— **A máramarosszigeti jogakadémia megnyitása.** Az oroszok betörése tudvalevőleg lehetetlenné tette az iskoláknak október elsejére tervezett megnyitását. A jogakadémiai beiratások is szeptember 29-én megszakadtak. Mikor pedig a városban és közvetlen környékén az oroszok kiűzése folytán a rend helyreállott, az intézet igazgatója Debrecenben feküdt nagy betegen. Az akadémia ügyeit felváltva intézték az épen Máramarosszigeten tartózkodó tanárok, elfogadván a beíratásra való szóbeli vagy levélbeli jelentkezéseket. A dr. Pap Tibor temetésére Debrecenben összejöttek a még távollevő tanárok is. Hazatérve tanárkari gyűlést tartottak. Az igazgatói teendők vitelére dr. Gergely Györgynek adott ideiglenes megbízást a kar, addig, amíg az igazgatótanács intézkedhetik. A beíratások némely alakosságainak pótlása most folyamatban van. Az előadások november 3-án megkezdődtek. Index-aláírások 7-ikéig történnek.

— **A fiumei reformátusok.** A világháborúval a fiumei reformátusok is nehéz helyzetbe kerültek. Eddig az angol konzul házában volt a templomuk, miután sem az állam, sem a város nem adott nekik alkalmas helyet. Most, miután Fiumében is megtörtént a nagy összeolvadás és emelkedett a magyarság értéke, lehetetlen, hogy akár a magisztrátus, akár az állam a fiumei reformátusok kérelmét elutasíthatná. Ez az egyház az egyetemes konvent támogatását is érdemli. Nagy hivatást teljesít s még nagyobb várna reá, ha felkarolnánk. A mi részünkről Ambrus György hitoktató-lelkész működik ott Schmidt Jakab lelkésszel együtt. Ketten rendezték az október 31-iki ünnepélyt is, a következő meghívó szerint: „*Meghívó* a reformáció emlékűnnepére. A fiumei református és ág. hitv. ev. egyesült egyház a reformáció emlékűnnepét f. hó 31-én (szombaton) d. e. 10 órakor a következő programmal tartja meg: 1. Közének: XC. zsolt. 2. Ima: tartja Schmidt Jakab lelkész. 3. Szaval: Suszter Irén, felsőbb leányisk. V. oszt. tan. 4. Emlébeszéd: tartja Ambrus György hitoktató. 5. Szaval: Bernhardt Ottó, kivit. akad. hallgató. 6. Ima: tartja Ambrus György hitoktató. 7. Közének: XC. zsolt. 9. vers“.

— **Imádságok a háborús időkre.** Magánhasználatra az imádkozni szeretőknek. Írta *Nagy* Károly makói ref. lelkész. A tiszta jövedelem egyrésze a Vörös Kereszt javára fordítatik. Ára 20 fillér. Tíz alkalmi imát tartalmaz ez a pártolásra, terjesztésre méltó és alkalmas könyvecske.

— **Hány sebesült épült fel?** Az aggódó szeretet sok oly kérdésre kíván most feleletet, melyeknek nem egyike a lehetetlenséggel határos. Fenti kérdésünk is

3. Szántó föld 96 hold (1200 ölenkint számítva).

4. Keresztelési, temetési stóla és anyakönyvi kiadvány jövedelme.

Az összes jövedelem a lakáson kívül a díjlevél szerint 4635 K 60 fillérre van értékelve.

A presbiterium kimondotta, hogy az egyházi s.-lelkész ellátását a lelkész kötelességévé teszi s ezért részére évi 400 K díjazást állapít meg. Amennyiben e határozat egyházhatalósági megerősítést nyert, azt az új lelkész vállalni tartozik.

A megválasztott lelkész köteles az előd által eszközölt beruházásokat 110 K megváltási ár mellett átvenni.

Az állás a megválasztás megerősítése után azonnal elfoglalandó.

Pályázati kérvények az E. T. II. t.-c. 16. §-ában említett okmányokkal felszerelten 1914. évi november hó 22. napjáig *Futó Zoltán* espereshez Szentésre (Csongrád megye) küldendők.

Debrecen, 1914 október 29-én.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

Pályázat.

A debreceni református tanítóképző intézet pályázatot hirdet a megüresedett mennyiség és természettudományi tanszéken segédtanári állásra.

Pályázhatnak tanítóképző intézeti és középiskolai tanári oklevéllel bíró református vallású tanárok.

A tanszék javadalmazása, ha a pályázónak tanári oklevele van, 2000 (kettőezer), ha oklevele még nincs, csak alapvizsgája, akkor 1600 (egyezerhatszáz) korona az 1914—15 isk. évre.

Az állás november 15-én elfoglalandó.

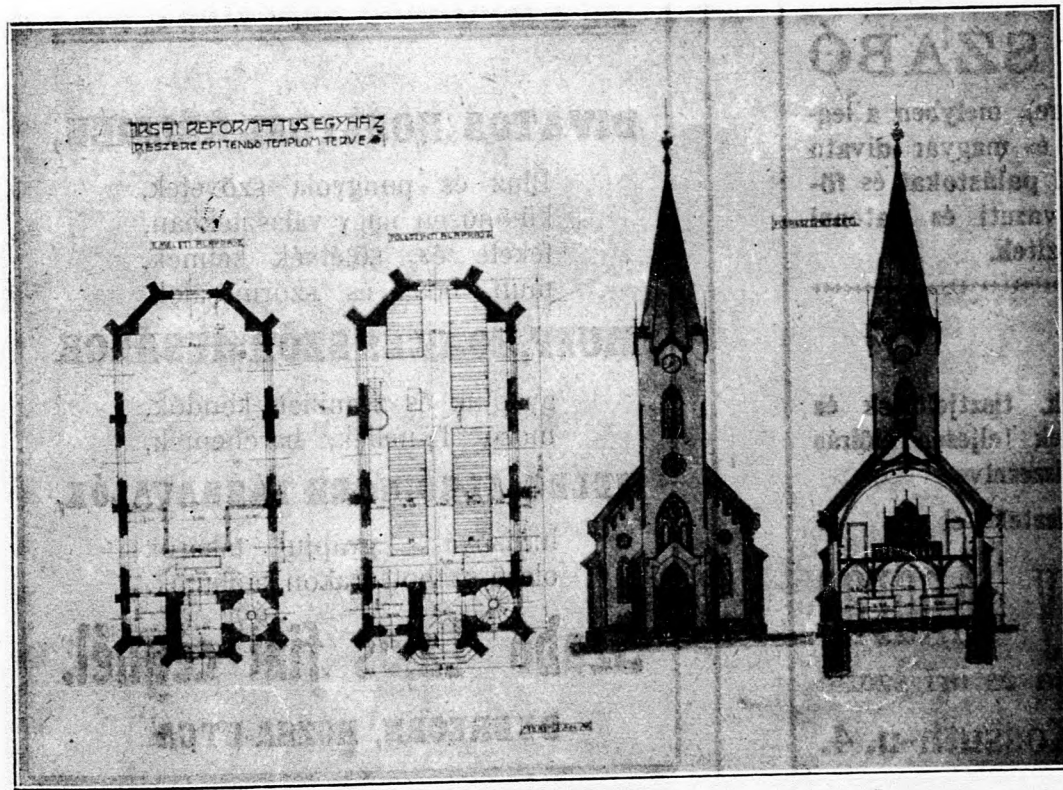
Felhívtnak a pályázni kívánók, hogy okmányaikat a ref. püspöki hivatalhoz f. év nov. 10. napjáig adják be.

Debrecen, 1914 október 14.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

Felelős szerkesztő: FERENCZY GYULA Dr.
Munkatársak: Soltész Elemér, dr. Veress István.

HOLLÓS és QUITTNER

**Építészek és építő-
mesterek**

Budapest

VIII., Mária-u. 11. sz.

Telefon: József 34—10.

Elvállnak mindennemű, az építési szakba vágó munkálatokat, költségvetések készítését, építkezések keresztülvitelét, valamint régi épületek átalakítását stb. stb.

Nagy gyakorlattal bíró specialisták templomok és iskolák tervezésében és építésében.

Szegény egyház gyülekezeteknek iskolák és templomok, valamint lelkész- és tanítói lakások terveit díjtalanul elkészítik. Adnak szakvéleményt és becsléseket végeznek. — Kívánatra személyesen is megjelennek, valamint szívesen szolgálnak szakbavágó felvilágosítással.

A nőtiszteletű lelkész és tanár urak figyelmébe.

Elegáns, tartós minőségű, modern szabású **őszi és téli fiú- és leányka-ruhákat** szolid áron vásárolhatjuk az előnyösen ismert

NEUMANN M.

cs. és kir. udvari és kamarai szállító férfi-, fiú- és leánykaruha telepénél
Debreczen, Piac-utca 51., Főpostával szemben.

* Árjegyzék kívánatra díjtalanul küldetik. *

A Nagytiszteletű lelkész urak és a n. é. urí közönség b. figyelmét felhívom 20 éves törv. bejegyzett ..

FÉRFI SZABÓ

cégemre (üzletemre), melyben a leg-elegánsabb angol és magyar divatú urí ruhákat, papi palástokat és fővegeket, sikkos vasuti és katonai egyenruhákat készítek.

Tartalékos tiszték, tisztjelöltek és egyéves önkéntesek teljesen előírás szerint lesznek felszerelve.

↔ Teljes tisztelettel ↔

Prelovsky András

papi, egyenruha és urí szabó
Debreczen, Kossuth-u. 4.

AZ ŐSZI ÉS TÉLI IDÉNYRE

RAKTÁRRA ÉRKEZTEK:

DIVATOS KOSZTÜM KELMÉK,

Bluz és pongyola szövetek, különösen nagy választékban, fekete és sötétkék kelmék, muff, boák és szörmesálok,

MUFF, BOÁK ÉS SZÖRMESÁLOK

gyapjuk és zsenilien kendők, mosó flanellek, barchentek,

MELEG ALSÓINGEK LÁBRAVALÓK,

harisnyák, gyapju takarók olcsó, szabott áron kaphatók.

Szabó Sajos fiai cégnél.

DEBRECEN, RÓZSA-UTCA.